

УДК 336.77:330

DOI: <https://doi.org/10.30838/EP.210.386-394>**Жуков В.В.**

кандидат економічних наук

Харківський національний економічний університет ім. Семена Кузнеця

Zhukov Vladlen

PhD in Economic Sc.

Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics

<https://orcid.org/0009-0003-9286-1739>

ОРГАНІЗАЦІЯ ПРОЦЕСУ БАНКІВСЬКОГО КРЕДИТУВАННЯ ТА ЙОГО РОЛЬ В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННОГО БІЗНЕСУ

У статті досліджено й проаналізовано теоретичні аспекти кредитних відносин в ринковій економіці як ефективний механізм концентрації та переливу капіталу між галузями.

Розглянуто визначення поняття кредиту, яке існує у двох основних підходах. Обґрунтовано особливості саме банківського кредиту як одного з суб'єктів кредитних відносин, грошова форма кредиту, наявність забезпечення кредиту та його цільове використання. Банківські кредити можуть бути класифіковані за численною кількістю ознак: в залежності від терміну, рівня ризику, способу повернення та ін.

Запропоновано кредитний механізм, який дозволяє долати обмеженість індивідуального капіталу, підтримувати кругообіг фондів підприємств, забезпечувати капіталізацію прибутку і концентрацію виробництва. Контроль за ходом погашення позички і виплатою відсотків по ній служить важливим етапом усього процесу кредитування. Реалізація цих загальнонаціональних пріоритетів і кредитні відносини – тісно пов'язані поняття.

Ключові слова: кредит, банківський кредит, кредитний процес, методи оптимізації.

ORGANIZATION OF THE BANK CREDIT PROCESS AND ITS ROLE IN ENSURING ECONOMIC GROWTH OF THE HOTEL AND RESTAURANT BUSINESS

The article investigates and analyzes the definition of the concept of credit, which exists in two main approaches. The features of bank credit as one of the subjects of credit relations substantiated.

In the process of conducting this study, it revealed that the existing mechanism for calculating the parameters of a credit agreement does not meet the modern requirements of efficiency and customer orientation. In this regard, it is advisable to implement a new algorithm for this process. In the process of bank lending, the calculation of credit parameters carried out when concluding a deal, as well as if it is necessary to restructure it.

Restructuring of a credit agreement is change in the terms of the contract caused by the deterioration of the borrower's solvency due to the occurrence of financial difficulties. Under the existing calculation mechanism, the client, based on the loan amount and his financial condition, must independently name the term of the loan when contacting the bank. The selection of this term carried out until the received debt repayment schedule meets the client's solvency. In order to simplify this procedure, it proposed to use the amount of payment that the client can make on the loan as input parameters when calculating. Under such a scheme, the calculated debt repayment schedule already corresponds to the client's solvency, therefore it was obtained taking into account this solvency. As a result, there is no need for multiple calculations, that is, time costs reduced and the quality of customer service increased, which is especially relevant in today's conditions of high competition in the banking services market of Ukraine.

In the process of conducting this study, it revealed that the existing mechanism for calculating the parameters of a credit agreement does not meet the modern requirements of efficiency and customer orientation.

An algorithm is proposed, the peculiarity of which is the absence, unlike the previous version, of a selection block. The algorithm has acquired a linear form, means that time costs (and the economic costs associated with them) reduced and their more accurate calculation becomes possible.

Keywords: credit, bank credit, credit process, optimization methods.

JEL classification: E 47, E 50.

Постановка проблеми. В епоху глобальної конкуренції, підприємствам готельно-ресторанного бізнесу для досягнення успіху необхідно залучення кредитних коштів. У сучасних умовах керівники підприємств та вітчизняні науковці все частіше розглядають питання ефективного формування та використання кредитних ресурсів. Для того щоб підприємствам вийти на новий рівень застосування кредитних ресурсів необхідно більш детально розробляти кредитні угоди та пропонувати бізнесу різноманітні підходи до структуризації процесу кредитування, що і визначило актуальність цієї роботи.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням процесу кредитування займалися такі вчені, як О. Васюренко [3], О. Вовчак [4], Р. Коцовська [6], М. Савлук [8], Стойко О. Я., [9] та інші. Ними було розглянуто сутність даного процесу при здійсненні банківських кредитних операцій. Водночас запропоновані в сучасній літературі підходи до структуризації процесу кредитування не є досконалими, їх недоліком є нерівнозначність виділених стадій з точки зору їх змісту та ролі в процесі кредитування, а також недостатньо уваги приділяється окремим елементам кредитного процесу. Відповідно, залишається недостатньо науково опрацьованою проблема організації процесу банківського кредитування, що потребує поглибленого дослідження.

Метою статті є дослідження організації та детальний аналіз процесу банківського кредитування, надання конкретних пропозицій і рекомендацій по вдосконаленню цього процесу.

Виходячи з мети, задачі цієї статті можна викласти таким чином: визначити передумови виникнення та сутність кредиту як економічної категорії; уточнити сутність, особливості та роль банківського кредиту в забезпеченні економічного зростання підприємств; розглянути основні етапи кредитного процесу банку. Запропонувати можливість зміни параметрів кредитної угоди таким чином, щоб підвищити платоспроможність позичальника з метою своєчасного погашення кредиту.

Методи дослідження. Для досягнення поставленої мети у процесі дослідження застосовані загальнонаукові методи: метод порівнянь (при порівнянні основних точок зору на поняття «кредит», «банківський кредит»); формально-логічного підходу (при визначенні проблем і особливостей пов'язаних з оформленням кредитної угоди; комплексний аналіз (при здійсненні реструктуризації розрахунку параметрів нової кредитної угоди, яка відбувається наступним чином: клієнт, виходячи з суми заборгованості та свого фінансового стану у більшості випадків має самостійно обирати строк кредиту та форму реструктуризації); системного підходу (при дослідженні сучасних підходів до структуризації процесу кредитування та запровадження нової моделі цього процесу).

Виклад основних результатів дослідження. На

сучасному етапі розвитку вітчизняної економіки одну з найважливіших ролей у стимулюванні відтворювальних процесів відіграє банківський кредит як основне джерело забезпечення грошовими ресурсами поточної господарської діяльності підприємств готельно-ресторанного бізнесу незалежно від форми власності та сфери господарювання. Незважаючи на те, що кризові явища в економіці погіршили фінансову стійкість більшості вітчизняних підприємств, внаслідок чого різко скоротилась кількість надійних фірм-позичальників, кредитні операції залишаються головним видом активних операцій комерційних банків, в який вкладається переважна більшість залучених банками ресурсів.

Кредит — це окрема специфічна галузь грошових відносин, що існує за власними правилами. Кредитні відносини починають існувати тоді, коли в одного учасника звільняються гроші, а в іншого виникає тимчасова потреба в них.

Різниця між тим, скільки коштів потрібно підприємству для роботи, і тим, скільки в нього є вільних ресурсів, формується в результаті конкретних обставин. Тому тимчасовий дефіцит коштів одного суб'єкта покривається за рахунок тимчасового надлишку іншого.

Виходячи з цього випливає, що кредит потрібен через існування товарно-грошових відносин, а головною умовою його надання є наявність у позичальника поточних або майбутніх доходів. Безпосередніми причинами, з яких виникає потреба в кредиті, є зміни в потребах коштів і в джерелах їх надходження у юридичних та фізичних осіб.

Світова економічна наука формувала теорію кредиту у двох головних напрямках. Натуралістична школа пояснювала кредит як механізм перекидання вже наявних матеріальних цінностей. Прихильники цього підходу стверджували, що кредит не виробляє капітал, а лише переводить його з власника коштів у розпорядження позичальника. Обов'язковою складовою таких операцій стає попереднє нагромадження тимчасово невикористаних капіталів. У сучасних економічних працях учені пропонують широкий спектр визначень самого поняття кредиту.

Сутність кредиту непроста: вона охоплює кілька рівнів аналізу. Тому в економічній літературі існують різні пояснення природи кредитних відносин.

Світова економічна наука з питань теорії кредиту має два основні напрямки. Натуралістична концепція пояснювала кредит як механізм перерозподілу вже наявних цінностей. Прихильники цієї ідеї стверджували, що кредит не породжує капітал, а лише переміщує його від власника до того, хто бере позику. Для таких операцій обов'язковою є фаза зосередження тимчасово невикористаних капіталів. У сучасних економічних публікаціях науковці пропонують різні визначення кредиту.

Розглянемо основні точки зору на це поняття, що наведені в табл. 1.

Таблиця 1

Аналіз поняття «кредит»

Автор, джерело	Визначення поняття
Положення НБУ «Про кредитування» [1]	Кредит – це позичковий капітал банку у грошовій формі та в банківських металах, що передається у тимчасове користування на умовах забезпеченості, повернення, строковості, платності та цільового характеру використання.
Васюренко О. В., [3, с. 109]	Позичковий капітал банку у грошовій формі, що передається у тимчасове користування на умовах забезпеченості, повернення, строковості, платності та цільового характеру використання
Вовчак О. Д., [4, с. 56]	Економічні відносини з приводу передачі грошових коштів у тимчасове користування за плату і на основі повернення
Колодізев О. М., [5, с. 427]	Суспільні відносини, що виникають між економічними суб'єктами у зв'язку з передачею один одному в тимчасове користування вільних коштів на засадах поворотності, платності та добровільності
Коцовська Р. Р., [6, с. 101]	Економічні відносини між юридичними, фізичними особами та державою з приводу перерозподілу вартості на засадах повернення і, як правило, з виплатою процента
Лагунін В. Д., [7, с. 18]	Форма прояву кредитних відносин, форма руху позичкового капіталу, що виражає економічні відносини між кредитором і позичальником, які виникають під час одержання позики, користування нею та її повернення
Савлук М. І., [8, с. 315]	Суспільні відносини, що виникають між економічними суб'єктами у зв'язку з передачею один одному в тимчасове користування вільних коштів (вартості) на засадах зворотності, платності та добровільності
Стойко О. Я., [9, с. 98]	Кредит – це сукупність економічних відносин, що виникають між кредитором і позичальником з приводу передачі вартості (майна або грошей) у позику на умовах повернення, терміновості й платності.

Джерело: сформовано автором на основі [1, 3 - 9].

Прибічники капіталотворчої теорії не визнають кредит пасивним інструментом. Вони стверджують, що кредит переносить і водночас породжує капітал, а тому стає вирішальним чинником економічного зростання.

Найбільш поширеними в економічній літературі, як видно з табл. 1, є два підходи до визначення сутності кредиту:

- по-перше коли зводять кредит до вартості, яку один учасник господарських відносин передає другому в тимчасове користування;
- по-друге коли розглядають кредит як окремих різновид економічних зв'язків, які складаються в суспільстві. Вона дозволяє глибше з'ясувати економічні сторони кредиту, чинники, завдяки яким він існує, підстави та закономірності його руху. Саме тому в сьогоднішніх публікаціях панує цей погляд: кредит трактують як сукупність суспільних відносин, що виникають між господарюючими суб'єктами, коли вони передають один одному вільні кошти для користування на умовах повернення, визначеного строку та платності.

Кредитні відносини мають низку специфічних рис, що визначають їх як окрему економічну категорію. Їхня сутність складається з таких ознак:

- учасники кредитних відносин зобов'язані бути економічно незалежними: володіти певною сумою вартості і розпоряджатися нею самостійно; працювати на засадах самоокупності та самодостатності; нести повну економічну відповідальність за взяті зобов'язання. Без цих умов ніхто з них не набуває статусу кредитора чи позичальника;
- кредитні відносини виникають добровільно на рівноправних умовах. Незалежність суб'єктів,

добровільність, рівноправність і взаємовигода узгоджують кредитні відносини з ринковими принципами та визначають їхній розвиток у ринковому середовищі;

- під час кредитних відносин власник цінностей не змінюється. Кредитор залишається власником переданої суми вартості, а позичальник одержує її лише на певний строк і зобов'язаний повернути власнику;
- кредитні відносини пов'язані з рухом вартості, тому є вартісними. Водночас вони не є еквівалентними, переміщення вартості не супроводжується одночасним зустрічним рухом такої самої суми. Натомість кошти переміщуються на зворотній основі - після визначеного періоду вони повертаються до власника;
- нееквівалентність кредитних відносин підсилює в механізмі їх реалізації значення платності, за якою позичальник повертає власникові більшу суму вартості, ніж отримує від нього. Цю плату називають процентом. Вона виконує дві функції: по-перше, відшкодовує кредиторowi втрату доходу через передачу коштів у чуже розпорядження та покриває можливі збитки у разі несплати позики; по-друге, спонукає позичальника ефективніше використовувати отримані кошти.

Банківський кредит є окремим, найбільш поширеним випадком кредитних відносин. Визначення банківського кредиту, сформульовані сучасними дослідниками, наведені в табл. 2.

Більшість українських дослідників, як показує табл. 2, при визначенні банківського кредиту виділяють його грошову форму та принципи, що лежать в основі процесу кредитування. Якщо не розглядати бланкові кредити, частка яких у загальному обсязі банківського кредитування залишається незначною,

банківський кредит постає як позичковий капітал банку в грошовій формі, що передається клієнту на умовах повернення, строковості, платності, а також під забезпечення та з цільовим використанням. Два останні принципи властиві лише банківському кредиту.

Українські банки змушені перебудувати

кредитну роботу, тому що змінюється законодавство, змінюються позичальники, з'являються нові джерела даних, іноземні банки посилюють тиск, а на ринку з'явилися нові фінансові інструменти. Ці фактори змушують банківських керівників чітко визначити, які саме кроки потрібні для поліпшення кредитного процесу.

Таблиця 2

Аналіз поняття «банківський кредит»

Автор, джерело	Визначення поняття
Закон України «Про банки і банківську діяльність» [2]	Банківський кредит — будь-яке зобов'язання банку надати певну суму грошей, будь-яка гарантія, будь-яке зобов'язання придбати право вимоги боргу, будь-яке продовження строку погашення боргу, яке надано в обмін на зобов'язання боржника щодо повернення заборгованої суми, а також на зобов'язання на сплату процентів та інших зборів з такої суми.
Вовчак О. Д., [3, с. 274]	Позичковий капітал банку в грошовій формі, що передається в тимчасове користування на умовах забезпеченості, повернення, строковості, платності та цільового використання
Коцовська Р. Р., [5, с. 206]	Основна форма кредиту, за якої банк надає клієнтові в тимчасове користування частину власного або залученого капіталу на умовах повернення зі сплатою процента
Лагутін В. Д., [6, с. 294]	Форма кредиту, за якою грошові кошти надаються в позику банками
Савлук М. І., [8, с. 104]	Банківський кредит – це кредит, що видається банком. Його об'єктом виступає грошовий капітал, що передається позичальникові в тимчасове користування на умовах платності, терміновості і повернення. Формою організації даного кредиту виступає кредитна угода.
Стойко О. Я., [9, с. 98]	Позичковий капітал банку у грошовій формі, що передається у тимчасове користування на засадах строковості, повернення, платності, забезпеченості та цільового використання

Джерело: сформовано автором на основі [2, 3, 5, 6, 8, 9].

Коли між банками існує конкуренція, той заклад працює краще, який раніше за інших упровадив сучасні технології керування і удосконалення кредитного процесу як основної операції банку. З цієї причини створення та запровадження нових організаційно-технологічних рішень у банківську практику дасть змогу поліпшити технологічну і інформаційну основу кредитної діяльності, суттєво скоротити витрати на кредитні операції, зменшити ймовірність несплати позик, унеможливити відхилення від головних

стратегічних цілей і пріоритетів кредитної політики, підсилити зацікавленість працівників кредитного підрозділу та підвищити рівень кредитного менеджменту [10-13].

Покращення кредитного процесу проводиться з різною глибиною змін, у різні терміни, охоплює окремі етапи або повністю змінює всю систему роботи з клієнтом. Залежно від масштабу та швидкості цих змін існують три основні підходи до оптимізації, що наведені в табл. 3.

Таблиця 3

Методи оптимізації кредитного процесу

Характеристика методу	Поліпшення	Перебудова	Рейнжиніринг
Політика	Повністю зберігається. Поліпшення відбувається на рівні окремих функцій	В основному зберігається. Вилучаються зайві і малопродуктивні процедури	Докорінна перебудова. Зміна принципових підходів до бізнесу
Частота застосування	Здійснюється постійно	Проводиться періодично	Використовується за необхідності
Масштабність змін	Невелика	Помірна	Зачіпає весь процес
Спосіб реалізації	Звичайно здійснюється командою менеджерів	Часто проводиться силами керівників усіх структурних підрозділів	Проводиться керівництвом банку
Ефективність	Часткова	Помірна	Революційна
Вартість, ризики, трудомісткість	Низькі	Від низьких до середніх	Високі

Джерело: сформовано автором на основі [7 - 15].

Отже, як видно з табл. 3, сучасні науковці виокремлюють такі форми оптимізації кредитного бізнес-процесу, як еволюційна, що включає в себе методи постійного вдосконалення, гармонізації, поліпшення окремих етапів процесу, і революційні, що включають метод активного впровадження інновацій, структурного оновлення і реінжинірингу. Метод перебудови можна назвати проміжним між еволюційним та революційним підходами.

Особлива увага в процесі кредитування приділяється своєчасності сплати позичальником чергових внесків у погашення кредиту з відсотками. Оскільки по кожній позиції існує ризик непогашення боргу через непередбачені обставини, банк прагне видавати кредити найбільш надійним клієнтам.

Однак, з іншого боку, не слід втрачати можливостей розвивати активні операції і за рахунок надання кредитів, пов'язаних з підвищеним ризиком, тому що вони приносять більш високий дохід. Залежність між прибутковістю кредитних операцій та рівнем їх ризику в загальному вигляді є обернено пропорційною, а тому банк повинен будувати свою кредитну політику так, щоб забезпечувався баланс між обережністю і ризикованістю.

Банк, що діє надто обережно, втрачає численні прибуткові угоди. Якщо ж він захоплюється надмірною ризикованістю, він ризикує втратити не лише очікувані відсотки, але і суму, яку позичив.

Сьогоднішній стан банківського кредитування в Україні показує, що банки докладають замало зусиль для перевірки дотримання умов кредитних договорів. Через це кількість прострочених позик зростає. Якщо не реагувати, ця тенденція посилить нестабільність у банківській системі країни. Тому потрібно запровадити дії, які підсилять контроль банків за кредитними операціями. Такі дії допоможуть упорядкувати кредитний процес і зменшити частку позик, які позичальники не повертають.

Банк стежить за тим, як позичальник повертає гроші й платить відсотки. Цю роботу виконують регулярно: переглядають кредитну справу клієнта, аналізують усі видані кредити, перевіряють стан кожної позиції і проводять аудиторські перевірки.

Однак найефективнішим способом подолати труднощі є спільне складання з позичальником програми дій, спрямованої на відновлення стабільності підприємства й усунення виявлених у його діяльності недоліків.

Для консультування керівництва підприємства-позичальника можуть залучатися відповідні спеціалісти-представники банку. Може бути прийнято рішення про доцільність реструктуризації позички, тобто зміни її умов (надання відстрочки погашення заборгованості, встановлення нового терміну погашення кредиту або нової відсоткової ставки).

В процесі банківського кредитування розрахунок параметрів кредиту (строк, графік платежів, ставка і т. ін.) здійснюється при укладенні угоди, а також при необхідності її реструктуризації. Серед усіх кроків реструктуризації боргу виглядає найпліднішою формою

взаємодії банку з позичальником, який перебуває у скруті. Вона полягає у зміні умов кредитного договору так, щоб платоспроможність клієнта зросла до рівня, достатнього для повернення основної суми та нарахованих відсотків, водночас зменшуючи збитки банку.

Реструктуризація кредиту з точки зору процесу банківського кредитування є окремим під процесом, що складається з ряду процедур. На нашу думку вважається доцільним аналіз цього під процесу за допомогою його структурно-функціонального моделювання. Модель процесу реструктуризації кредитної угоди, побудована за методологією IDEF0, зображено на рис. 1.

Модель, зображена на рис. 1, складається з трьох етапів. Опис процесу за допомогою методології IDEF0 передбачає наявність входів системи, тобто входних даних, вихідної інформації, а також елементи управління процесом і механізм (або ресурси), за допомогою яких здійснюється процес.

В даній моделі входами І1-І2 є кредитна справа та документи, що підтверджують зміну фінансового стану позичальника у бік погіршення та дають можливість розрахувати теперішню платоспроможність клієнта банку. Реструктуризація здійснюється на підставі кредитної політики банку (С1), інструкцій та положень НБУ (С2), а власне аналіз – із застосуванням внутрішньобанківської методики розрахунку параметрів кредитної угоди (С3). Дані операції здійснюються працівниками кредитного відділу банку: експертом, аналітиком (М1-М2), а остаточне рішення приймається кредитним комітетом (М3). При цьому на виході системи формується оновлена кредитна справа (О1), навіть якщо від реструктуризації боргу було вирішено відмовитися.

Слід зазначити, що при зміні умов кредитної угоди одним з параметрів, який може варіюватися, є розмір відсоткової ставки. Однак, виходячи з інтересів позичальника, при зміні умов кредитної угоди для нього першочерговим є зниження розміру платежів.

Таким чином, при реструктуризації договору існує можливість знизивши розмір щомісячних платежів підвищити рівень відсоткової ставки, що є можливістю для банку більш вигідно розмістити свої кошти. Отже, для банку збитком вважається зниження або уповільнення надходження коштів, що веде до нестачі кредитних ресурсів і унеможливлення виконання зобов'язань перед вкладниками. Протилежна ситуація полягає в тому, що фінансова установа повертає собі всі гроші, передані клієнтам на певний строк, і ще збільшує дохід від цих коштів.

Сьогодні банки змінюють умови кредитних договорів кількома способами. Вони перерозподіляють графік виплат, подовжують строк дії угоди, відкладають чергові платежі, знижують процент на певний період або переводять зобов'язання в іншу валюту.

Кожна з цих програм має свої особливості і може бути застосована в залежності від конкретної ситуації. Так, зміна схеми погашення кредиту з класичної на ануїтет дозволяє позичальникові знизити платіжне навантаження без зміни діючих умов кредитування. Ануїтетний графік погашення передбачає щомісячну

виплату однакою за величиною суми, що включає в себе частину основного боргу та нараховані на залишок відсотки. При погашенні кредиту з ануїтетним графіком сума основного боргу з кожним наступним

платежем зменшується, відсотки щомісяця нараховуються на фактичний залишок заборгованості по кредиту, але сума щомісячного платежу, при цьому, залишається незмінною.

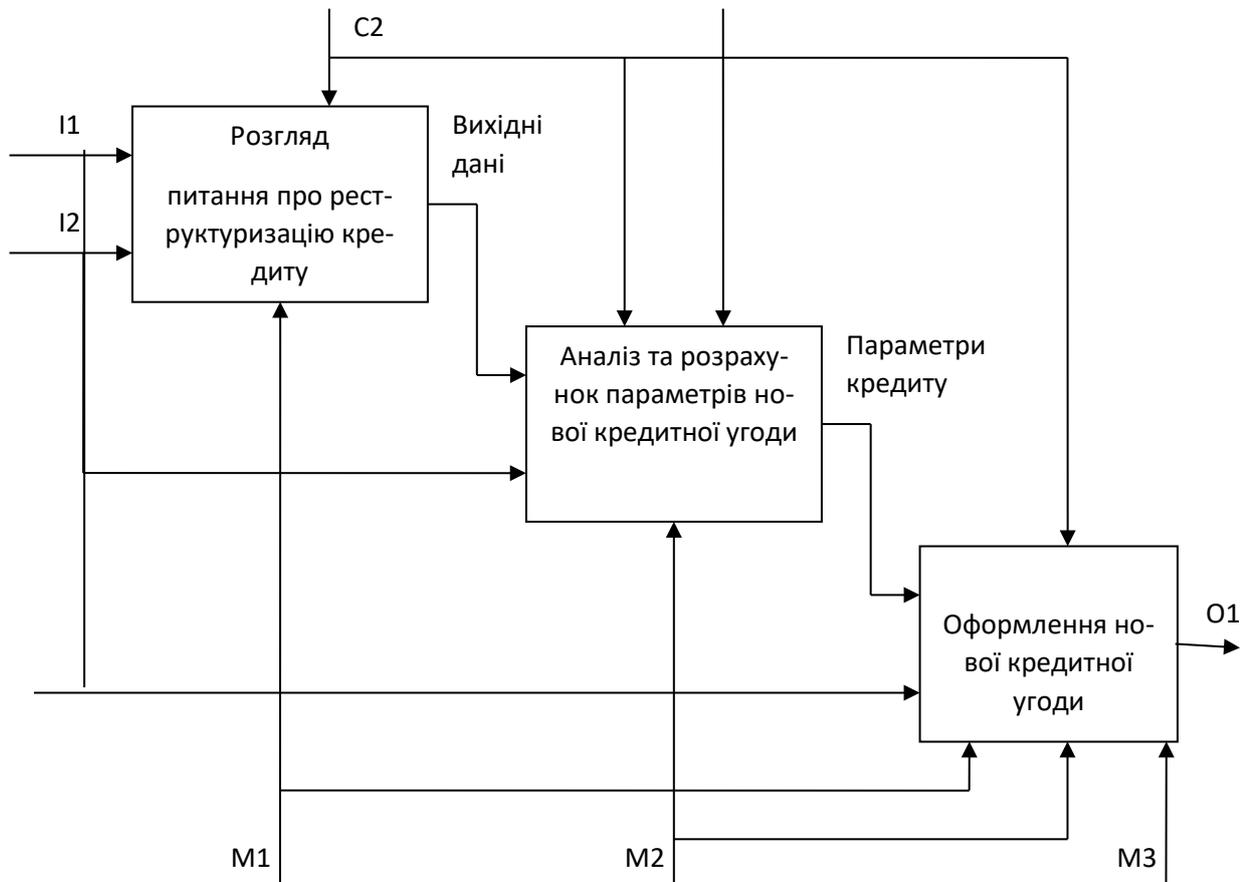

Рис. 1. Функціональна модель процесу реструктуризації кредитної угоди
Джерело: власні розробки автора.

Відстрочення платежів (дуже часто зустрічається маркетинговий термін «кредитні канікули») слід застосовувати для таких позичальників, які зіткнулися з тимчасовими фінансовими труднощами, але очікують поліпшення своєї платоспроможності незабаром. Ця програма передбачає надання відстрочки з погашення основного боргу (тіла кредиту) на термін від 1 до 12 місяців (без зміни терміну дії кредитного договору). Відсотки, нараховані на залишок фактичної заборгованості по кредиту, позичальник погашає щомісяця. Сума основного боргу по кредиту за період відстрочки пропорційно розподіляється на термін кредитування, що залишився після закінчення кредитних канікул.

Програма продовження терміну дії кредитного договору оптимальна при реструктуризації кредиту позичальникам, які не очікують поліпшення своєї платоспроможності у найближчий час. При продовженні терміну платіж зменшується за рахунок того, що заборгованість по основному боргу розподіляється на більший період. При цьому позичальник має можливість погасити кредит достроково повністю або здійснювати часткове дострокове погашення у міру відновлення своєї платоспроможності.

Отже, реструктуризація кредитної угоди — це

зміна умов договору, яка стає необхідною, коли позичальник втрачає здатність вчасно виконувати свої зобов'язання через фінансові труднощі. Якщо ці труднощі мають тимчасовий характер, а позичальник демонструє бажання співпрацювати з банком над пошуком рішення, що влаштовує обидві сторони, доцільно реструктурувати позику.

Під час проведення реструктуризації параметри нової кредитної угоди визначаються таким способом: позичальник, керуючись сумою боргу та своїм фінансовим становищем, у більшості ситуацій сам обирає тривалість кредиту та тип реструктуризації з переліку, наведеного раніше.

Така ситуація характерна не тільки для реструктуризації, а і для первинного розрахунку параметрів кредиту для кожного нового позичальника.

Сума та строк кредиту є вхідними параметрами розрахунку. Сума заявляється клієнтом при зверненні за новим кредитом, а при реструктуризації вона є залишком непогашеної заборгованості. Однак щодо другого вхідного параметру слід зазначити, що для клієнта першочерговою є власна платоспроможність, тобто розмір можливого платежу за кредитом, а розрахунок строків та вибір форми реструктуризації має здійснювати

банк. За існуючої схеми розрахований графік погашення боргу може не відповідати платоспроможності клієнта, як це демонструє алгоритм на рис. 2.

Особливістю алгоритму, зображеного на рис. 2, є

наявність на третій його стадії блоку вибору: відбувається перевірка, чи влаштовує клієнта запропонований графік погашення боргу.

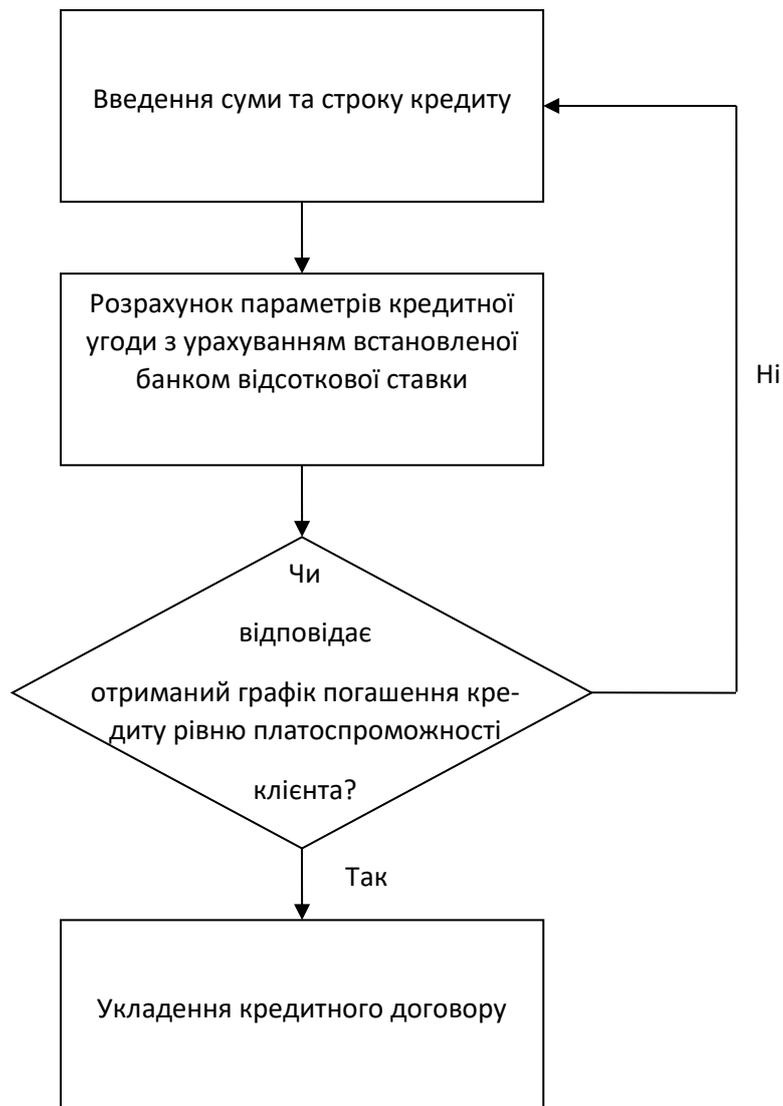

Рис. 2. Існуючий алгоритм розрахунку параметрів кредиту
Джерело: власні розробки автора.

У разі негативної відповіді на це питання весь процес повторюється, поки не буде досягнуто результату, який влаштовує клієнта. Позбутися даного етапу вибору можна, якщо підійти до розрахунку параметрів з урахуванням орієнтованості на фінансовий стан клієнта. Цей стан виражається розміром платежу, який клієнт може вносити за кредитом.

Розрахований графік погашення боргу вже відповідає платоспроможності клієнта, тому що його отримано з урахуванням цієї платоспроможності в процесі розрахунку. В результаті отримуємо новий алгоритм розрахунку параметрів кредиту, що зображений на рис. 3.

Особливістю алгоритму, зображеного на рис. 3, є відсутність, на відміну від попереднього варіанту, блоку вибору. Алгоритм набув лінійного вигляду, а це означає, що витрати часу (і пов'язані з ними економічні витрати) скорочуються та стає можливим їх більш точний розрахунок.

Другою важливою перевагою при застосуванні запропонованого механізму є орієнтація на інтереси позичальника в процесі його обслуговування. Така особливість грає важливу роль в сучасних умовах високого рівня конкуренції на ринку банківських послуг України.

Рис. 3. Перспективний алгоритм розрахунку параметрів кредиту
Джерело: власні розробки автора.

Висновки. В процесі проведення даного дослідження було виявлено невідповідність існуючого механізму розрахунку параметрів кредитної угоди сучасним вимогам економічності та клієнтоорієнтованості. У зв'язку з цим, на нашу думку, доцільним є впровадження нового алгоритму даного процесу. В процесі банківського кредитування розрахунок параметрів кредиту здійснюється при укладенні угоди, а також при необхідності її реструктуризації. Реструктуризація кредитної угоди — це перегляд умов договору, що відбувається через те, що позичальник втратив здатність вчасно розраховуватися за боргом у зв'язку з появою фінансових труднощів. За існуючого механізму розрахунку клієнт, виходячи з суми кредиту та свого фінансового стану має самостійно називати строк

кредитування при зверненні до банку. Підбір цього строку здійснюється до тих пір, поки отриманий графік погашення боргу не відповідатиме платоспроможності клієнта.

З метою спрощення цієї процедури в якості вхідних параметрів при розрахунку пропонується використовувати розмір платежу, який клієнт може вносити за кредитом. За такої схеми розрахований графік погашення боргу вже відповідає платоспроможності клієнта, тому його отримано з урахуванням цієї платоспроможності. В результаті відпадає необхідність у кількарізовому розрахунку, тобто зменшуються витрати часу та підвищується якість обслуговування клієнтів, що особливо актуально в сучасних умовах високого рівня конкуренції на ринку банківських послуг України.

Список використаних джерел:

1. Про кредитування: Положення НБУ №. 246 від 28.09.95. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0246500-95/ed19990128#Text>
2. Про банки і банківську діяльність: Закон України від 07.12.2000 № 2121-III. URL: <mailto:https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14#Text>
3. Васюренко О.В. (2006). Банківські операції: навч. посібник. Київ: Знання, 318 с.
4. Вовчак О.Д., Руцишин Н.М., Андрейків Т.Я. (2008). Кредит і банківська справа: підручник. К.: Знання, 564 с.
5. Колодізев О.М. (2010). Гроші і кредит: підручник. Київ: Знання, 615 с.
6. Коцовська Р.Р. (2010). Банківські операції: навч. посібник. К.: УБС НБУ: Знання, 390 с.
7. Лагутін В. Д. (2001). Кредитування: теорія і практика: підручник. К.,: Знання. 216 с.
8. Савлук М. І., Мороз А. М., Пуховкіна М. Ф. (2002). Гроші та кредит: підручник. К.: КНЕУ, 598 с.
9. Стойко О.Я. (2002). Банківські операції: підручник. К.: Знання, 355 с.
10. Подчесова В.Ю., Білик Т. М. (2010). Побудова моделі визначення складових аналізу та ступеня кредитного ризику банку. Вісник Української академії банківської справи, № 2. С. 78-87.
11. Васюренко О.В., Подчесова В.Ю. (2011). Сучасні концепції управління кредитним ризиком як основні складові процесу управління кредитним ризиком банку. Актуальні проблеми економіки, № 1. С. 170-177.
12. Новак У.П., Мандрик В.О., Говда Г.А. (2025). Фінансування готельно-ресторанного бізнесу в Україні: роль банківського кредитування. Київський економічний науковий журнал, № 8. С. 97-105. DOI: <https://doi.org/10.32782/2786-765x/2025-8-13>
13. Онищенко С., Дроздов Є. (2024). Банківське кредитування суб'єктів господарювання: 2021-2024. Scientia Fructuosa (KNTEU). № 156(4). С. 74-85. DOI: [https://doi.org/10.31617/1.2024\(156\)09](https://doi.org/10.31617/1.2024(156)09)
14. Кретов Д. (2021). Шляхи вдосконалення кредитної діяльності банків України. Таврійський науковий

вісник. Серія : Економіка, № 6. С. 97-104. DOI: <https://doi.org/10.32851/2708-0366/2021.6.11>

References:

1. Pro kredytuvannia [On lending]: NBU Regulation No. 246 dated 28.09.95. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0246500-95/ed19990128#Text> [in Ukrainian].
2. Pro banky i bankivsku diialnist [On banks and banking activities] : Law of Ukraine dated 07.12.2000 No. 2121-III. Retrieved from: <mailto:https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14#Text> [in Ukrainian].
3. Vasiurenko, O.V. (2006). Bankivski operatsii [Banking operations]:
4. Vovchak, O.D., Rushchyshyn, N.M., & Andreikiv, T.Ya. (2008). Kredyt i bankivska sprava [Credit and banking]: textbook. K. : Znannia. p. 564. [in Ukrainian].
5. Kolodiziev, O.M. (2010). Hroshi i kredyt [Money and credit] : textbook. K. : Znannia, 615 p. [in Ukrainian].
6. Kotsovska, R.R. (2010). Bankivski operatsii [Banking operations] : textbook. K. : UBS NBU : Znannia, 390 p. [in Ukrainian].
7. Lahutin, V.D. (2001). Kredytuvannia : teoriia i praktyka [Lending : theory and practice] : textbook. K. : Znannia, 216 p. [in Ukrainian].
8. Savluk, M.I., Moroz, A.M., & Pukhovkina, M.F. (2002). Hroshi ta kredyt [Money and credit] : textbook. K. : KNEU, 598 p. [in Ukrainian].
9. Stoiko, O.Ya. (2002). Bankivski operatsii [Banking operations] : textbook. K. : Znannia, 355 p. [in Ukrainian].
10. Podchesova, V.Yu., & Bilyk, T.M. (2010). Pobudova modeli vyznachennia skladovykh analizu ta stupenia kredytnoho ryzyku banku. [Building a model for determining the components of analysis and the degree of bank credit risk]. Bulletin of the Ukrainian Academy of Banking, No. 2. Pp. 78-87. [in Ukrainian].
11. Vasiurenko, O.V. & Podchesova, V.Yu. (2011). Suchasni kontseptsii upravlinnia kredytnym ryzykom yak osnovni skladovi protsesu upravlinnia kredytnym ryzykom banku [Modern concepts of credit risk management as the main components of the bank's credit risk management process]. Current problems of economics, No. 1. Pp. 170-177. [in Ukrainian].
12. Novak, U.P., Mandryk, V.O., & Hovda, H.A. (2025). Finansuvannia hotelno-restorannoho biznesu v Ukraini : rol bankivskoho kredytuvannia [Financing the hotel and restaurant business in Ukraine : the role of bank lending]. Kyiv Economic Scientific Journal, No. 8. Pp. 97-105. DOI: <https://doi.org/10.32782/2786-765x/2025-8-13> [in Ukrainian].
13. Onyshchenko, S., & Drozdov, Ye. (2024) Bankivske kredytuvannia subiektiv hospodariuvannia : 2021-2024. [Bank lending to business entities : 2021-2024]. Scientia Fructuosa (KNTEU), No. 156(4). Pp. 74-85. DOI: [https://doi.org/10.31617/1.2024\(156\)09](https://doi.org/10.31617/1.2024(156)09) [in Ukrainian].
14. Kretov, D. (2021). Shliakhy vdoskonalennia kredytnoi diialnosti bankiv [Ways to improve the credit activity of Ukrainian banks]. Tavria Scientific Bulletin. Series: Economics, No. 6. Pp. 97-104. DOI: <https://doi.org/10.32851/2708-0366/2021.6.11> [in Ukrainian].

Дата надходження статті: 04.02.2026 р.

Дата прийняття статті до друку: 25.02.2026 р.

Дата публікації (оприлюднення) статті: 11.03.2026 р.

Стаття поширюється на умовах ліцензії Creative Commons Attribution License International CC-BY.